ČESKÁ REPUBLIKA

ROZSUDEK JMÉNEM REPUBLIKY

Nejvyšší správní soud rozhodl v senátu složeném z předsedkyně Jitky Zavřelové a soudců Petra Mikeše a Milana Podhrázkého v právní věci žalobce: **M. S.**, zastoupený Mgr. Vratislavem Tauberem, advokátem sídlem nám. 28. října 1898/9, Brno, proti žalovanému: **Ministerstvo vnitra,** sídlem Nad Štolou 936/3, Praha 7, proti rozhodnutí žalovaného ze dne 8. 2. 2019, čj. OAM-934/ZA-ZA11-K02-2018, o kasační stížnosti žalobce proti rozsudku Krajského soudu v Brně ze dne 29. 10. 2020, čj. 32 Az 11/2019-36,

takto:

I. Rozsudek Krajského soudu v Brně ze dne 29. 10. 2020, čj. 32 Az 11/2019-36, **se ruší**.

II. Rozhodnutí žalovaného ze dne 8. 2. 2019, čj. OAM-934/ZA-ZA11-K02-2018, **se ruší** a věc **se vrací** žalovanému k dalšímu řízení.

III. Žalobci **se** náhrada nákladů řízení **nepřiznává**.

IV. Žalovaný **nemá** právo na náhradu nákladů řízení.

Odůvodnění:

I. Vymezení věci

[1] Žalovaný v záhlaví označeným rozhodnutím žalobci neudělil mezinárodní ochranu podle § 12 až § 14b zákona č. 325/1999 Sb., o azylu. Důvodem žádosti byla tvrzená obava z povolání do armády, zhoršená ekonomická situace na Ukrajině a legalizace pobytu na území České republiky.

[2] Podle žalovaného žalobce neuvedl žádné skutečnosti, na základě kterých by bylo možno učinit závěr, že vyvíjel ve své vlasti činnost směřující k uplatňování politických práv a svobod, za níž by byl azylově relevantním způsobem pronásledován. K obavám žalobce z odvodu do armády žalovaný uvedl, že snaha vyhnout se nástupu do armády není

sama o sobě důvodem k udělení azylu, neboť branná povinnost je zcela legitimní občanskou povinností. Poukázal na účelovost tvrzení žalobce, který v rozporu s oficiálními informacemi z objektivních a obecně uznávaných zdrojů tvrdil, že na Ukrajině jsou muži stále odváděni, přestože od října 2016 se armáda profesionalizovala a odvody neprobíhají. Vyhýbání se převzetí povolávacího rozkazu není trestným činem. V letech 2016 a 2017 nebyla vyhlášena žádná další mobilizace a ani se o ní neuvažuje. Důvodem pro udělení azylu není ani zhoršená bezpečnostní situace na Ukrajině, která panuje pouze v Doněcké a Luhanské oblasti. Žalobci nic nebrání, aby žil v bezpečné části Ukrajiny, např. ve městě Ivano-Frankivsk, kde žil před odchodem z vlasti. Tvrzení žalobce o zhoršené ekonomické situaci na Ukrajině žalovaný označil za čistě účelová. Žalobce o mezinárodní ochranu nepožádal bezprostředně po příjezdu do ČR. Hlavním důvodem žádosti o mezinárodní ochranu byla dle žalovaného snaha o legalizaci pobytu na území ČR. Nezjistil ani žádný důvod hodný zvláštního zřetele pro udělení humanitárního azylu či důvody k udělení doplňkové ochrany.

[3] Rozhodnutí žalovaného žalobce napadl žalobou. Namítl, že při pohovoru uvedl, že o udělení mezinárodní ochrany žádá z důvodu odmítání vojenské služby, za což mu hrozí pronásledování, konkrétně uvěznění. Odmítání lze považovat za zastávání určitých politických názorů, a proto nelze souhlasit s žalovaným, že žalobce není politicky aktivní, resp. že neuplatňuje svoje politická práva a svobody. Pokud již mělo dojít k úplné profesionalizaci armády a zrušení odvodů, svědčí jejich pokračování o tom, že branná povinnost není v tomto případě legitimní občanskou povinností. Nebyl dostatečně zjištěn skutkový stav ke dni vydání rozhodnutí, neboť žalovaný vycházel z neaktuálních informací o zemi původu, kde došlo k 28. 11. 2018 k vyhlášení válečného stavu z důvodu eskalace probíhajícího konfliktu. Nepodání žádosti o udělení mezinárodní ochrany bezprostředně po překročení hranic nemůže být důvodem pro její neoprávněnost.

[4] Krajský soud v Brně žalobu shora uvedeným rozsudkem zamítl. Uvedl, že povinná vojenská služba patří k základním státoobčanským povinnostem, jež nelze označit za pronásledování. Obava z výkonu vojenské služby proto není sama o sobě azylově relevantním důvodem, přičemž žalobce její odmítání nespojil s reálně projeveným politickým či náboženským přesvědčením majícím povahu výhrady jeho svědomí. Ani hrozbu trestního stíhání pro nenastoupení vojenské služby nelze považovat za azylově relevantní. Nadto, žalobce dosud žádný povolávací rozkaz osobně nepřevzal a žádný trestní postih se tak na něj nevztahuje. Tvrzení, že i po profesionalizaci armády ve skutečnosti dále pokračují odvody do armády, označil krajský soud za ničím nepodloženou domněnku žalobce. Situaci na Ukrajině krajský soud s odkazem na judikaturu Nejvyššího správního soudu vyhodnotil jako bezpečnou, s výjimkou její východní části, přičemž válečný stav byl 26. 12. 2018 ukončen. Ve shodě s žalovaným neshledal žalobcem uváděné důvody jako hodné zvláštního zřetele pro udělení humanitárního azylu. Žalovaný si opatřil dostatečně aktuální informace o zemi původu žalobce a dostatečně v nezbytném rozsahu zjistil skutkový stav. Žalobce nedostál povinnosti tvrzení a nevyužil možnosti doložit doklady na podporu svých tvrzení. Nebylo povinností žalovaného zjišťovat od něj podrobnější informace o jeho odmítání vojenské služby, neboť povinnost tvrzení má v řízení ve věcech mezinárodní ochrany právě žalobce.

pokračování

II. Obsah kasační stížnosti a vyjádření žalovaného

[5] Proti rozsudku podal žalobce (dále „stěžovatel“) kasační stížnost, v níž tvrdí, že krajský soud nesprávně posoudil právní otázku, neboť jím uváděné důvody jsou dostatečné pro udělení azylu, resp. humanitárního azylu. Domnívá se, že již samotné odpírání vojenské služby, hrozí-li nasazení v boji, lze považovat za zastávání určitých politických názorů. Není podstatné, že dosud nepřevzal povolávací rozkaz, neboť v případě návratu do země původu je více než pravděpodobné, že mu doručen bude. Lze tak již nyní předpokládat, že stěžovatel bude pronásledován za nenastoupení vojenské služby, což považuje za azylově relevantní. Významné není ani to, že na Ukrajině není mobilizace, jelikož neustále hrozí zostření konfliktu. Nesouhlasí, že nedostál své povinnosti tvrzení. Naopak, dostatečně uvedl svoji obavu z nuceného nastoupení vojenské služby. Žalovaný však nevycházel z aktuálních informací, a proto je třeba, aby znovu posoudil aktuální situaci na Ukrajině, jež je dle stěžovatele taková, že by mu v případě návratu hrozilo nebezpečí pronásledování. Rozsudek je částečně nepřezkoumatelný, neboť se krajský soud nikterak nevypořádal s žalobní námitkou, že nepodání žádosti o udělení mezinárodní ochrany bezprostředně po překročení hranic nemůže být důvodem pro její neoprávněnost, jelikož nic nevypovídá o neexistenci azylově relevantních důvodů. V jeho případě potřeba mezinárodní ochrany vznikla až tehdy, kdy mu reálně hrozila nutnost návratu do země původu.

[6] Stěžovatel navrhl, aby Nejvyšší správní soud rozsudek zrušil a věc vrátil krajskému soudu k dalšímu řízení.

[7] Žalovaný navrhl zamítnutí kasační stížnosti pro nedůvodnost. Poukázal na závěr krajského soudu, že stěžovatel v průběhu správního řízení uvedl, že nemá žádné politické přesvědčení a nebyl politicky aktivní. Netvrdil tak azylově relevantní důvod, na němž by bylo tvrzené pronásledování založeno. Samotné odmítání nástupu povinné vojenské služby takovým důvodem není. Zastaralost zpráv o zemi původu nelze posuzovat pouze na základě data vydání. Muselo by dojít k takovým změnám okolností v době mezi vypracováním zprávy a jejím využitím, že informace ve zprávě by již nebyly aktuální. To se však v tomto případě nestalo.

III. Posouzení Nejvyšším správním soudem

[8] Jelikož se jedná o věc mezinárodní ochrany, zabýval se Nejvyšší správní soud její přijatelností ve smyslu § 104a odst. 1 s. ř. s., tedy zda kasační stížnost svým významem podstatně přesahuje vlastní zájmy stěžovatele. K tomu, kdy je kasační stížnost přijatelná, existuje již ustálená judikatura (viz zejm. usnesení NSS z 26. 4. 2006, čj. 1 Azs 13/2006-39, č. 933/2006 Sb. NSS). Jde o případy, kdy: (1) kasační stížnost se dotýká právních otázek, které dosud nebyly vůbec či nebyly plně řešeny judikaturou; (2) kasační stížnost se týká právních otázek, které jsou dosavadní judikaturou řešeny rozdílně; (3) kasační stížnost bude přijatelná pro potřebu učinit judikaturní odklon; (4) pokud by bylo v napadeném rozhodnutí krajského soudu shledáno zásadní pochybení, které mohlo mít dopad do hmotněprávního postavení stěžovatele.

[9] Nejvyšší správní soud se již ve své judikatuře zabýval tím, zda a za jakých okolností lze vzít v potaz změnu okolností v zemi původu, která nastala až v průběhu řízení o kasační stížnosti v důsledku ruské invaze na Ukrajinu 24. 2. 2022, a tím prolomit

pravidlo obsažené v § 75 odst. 1 s. ř. s., podle kterého soud vychází při přezkumu rozhodnutí zásadně ze skutkového stavu v době rozhodování žalovaného (viz rozsudky NSS z 10. 3. 2022, čj. 10 Azs 537/2021-31, body 11 a násl., z 24. 3. 2022, čj. 1 Azs 36/2022-31, body 10 a násl., ze 7. 4. 2022, čj. 8 Azs 55/2022-25, body 8 až 10, nebo z 8. 4. 2022, čj. 5 Azs 86/2021-33, body 12 a násl.). Dospěl v ní k závěru, že nucený návrat cizince by v současné situaci na Ukrajině mohl být v rozporu se zásadou *non-refoulement*. Judikatura v daných věcech zavázala žalovaného podanou žádost o mezinárodní ochranu věcně přezkoumat ve světle nových okolností, aniž soud cizince odkáže na opakovanou žádost o udělení mezinárodní ochrany. Nejvyšší správní soud v nyní posuzované věci neshledal důvody se od této judikatury odchylovat, tedy i zde je nutno v návaznosti na některé uplatněné kasační námitky přihlédnout ke zcela mimořádné změně skutkových okolností v zemi původu stěžovatele, byť k ní došlo až v průběhu kasačního řízení. Dospěl proto k závěru, že kasační stížnost je přijatelná a také důvodná.

[10] Pokud jde obecně o povinnou vojenskou službu, Nejvyšší správní soud zdůrazňuje, že ta je sama o sobě zcela legitimním požadavkem každého státu kladeným na jeho občany. Její odmítání bez dalšího nepředstavuje pronásledování ve smyslu § 12 zákona o azylu (srov. rozsudek NSS z 29. 3. 2004, čj. 5 Azs 4/2004-49, nebo ze 7. 8. 2012, čj. 2 Azs 17/2012-44, bod 16, či krajským soudem citovaný rozsudek NSS z 9. 3. 2017, čj. 7 Azs 34/2017-26, bod 23). Okolnostmi, za kterých by tomu tak mohlo být, se Nejvyšší správní soud zabýval již opakovaně. Z jeho judikatury plyne, že podle čl. 9 odst. 2 písm. e) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2011/95/EU z 13. 12. 2011, o normách, které musí splňovat státní příslušníci třetích zemí nebo osoby bez státní příslušnosti, aby mohli požívat mezinárodní ochrany, o jednotném statusu pro uprchlíky nebo osoby, které mají nárok na doplňkovou ochranu, a o obsahu poskytnuté ochrany (dále „kvalifikační směrnice“), může být za pronásledování mimo jiné považováno trestní stíhání nebo trest za odepření výkonu vojenské služby během konfliktu, jestliže by výkon vojenské služby zahrnoval zločiny nebo jednání spadající mezi důvody vyloučení uvedené v čl. 12 odst. 2 této směrnice. Dále podle čl. 9 odst. 2 písm. b) a c) kvalifikační směrnice mohou být za pronásledování obecně považována také právní, správní, policejní nebo soudní opatření, která jsou sama o sobě diskriminační nebo jsou prováděna diskriminačním způsobem, a také nepřiměřené nebo diskriminační trestní stíhání nebo trestání (včetně případného nepřiměřeného trestání za odepření výkonu vojenské služby z důvodu svědomí; k těmto otázkám viz zejména rozsudky NSS ze 17. 12. 2015, čj. 5 Azs 158/2015-24, z 26. 2. 2016, čj. 5 Azs 168/2015-36, a rozsudek Soudního dvora EU z 26. 2. 2015 ve věci *Shepherd*, C-472/13, ECLI:EU:C:2015:117).

[11] Poukazuje-li stěžovatel na obavu z toho, že bude muset riskovat svůj život, pak z judikatury Nejvyššího správního soudu plyne, že ani při mobilizaci nelze vojenskou službu považovat za ohrožení svévolným násilím vyplývající z ozbrojeného konfliktu (usnesení NSS z 18. 11. 2020, čj. 8 Azs 75/2020-45, bod 11 a další tam citovaná rozhodnutí). Stěžovateli nadto přímá účast v bojích proti jeho vůli nehrozila, a to s ohledem na zprávu „*Ukrajina, Informace OAMP, Situace v zemi*“ ze 14. 9. 2018 vypracovanou žalovaným, ze které plyne, že v několika etapách v roce 2015 a 2016 proběhla na základě prezidentských výnosů demobilizace vojáků povolaných v letech 2014 a 2015 s tím, že všichni tito vojáci byli propuštěni do záloh a na východoukrajinské frontě (linie dotyku) již jsou pouze dobrovolníci a profesionální příslušníci armády. Krajský soud dále v bodě 38 rozsudku zdůraznil, že stěžovatel odmítání vojenské služby nespojil s reálně projeveným politickým či náboženským přesvědčením. V průběhu správního řízení uvedl, že nemá

žádné politické přesvědčení a nebyl politicky aktivní, pouze tvrdil, že nástup do armády odmítá, protože člověk musí riskovat svůj život, a nechce střílet. Uvedené nicméně nepředstavuje uceleně projevenou výhradu svědomí jako azylově relevantní důvod (usnesení NSS z 19. 1. 2017, čj. 10 Azs 235/2016-36, bod 11). Nejvyšší správní soud vychází z toho, že není-li odmítání branné povinnosti spojeno s reálně projeveným politickým či náboženským přesvědčením, jde o skutečnost azylově irelevantní (rozsudky čj. 5 Azs 4/2004-49 a čj. 2 Azs 17/2012-44, bod 16, či usnesení z 25. 5. 2017, čj. 10 Azs 79/2017-32, bod 16). Za této situace je proto nadbytečné zabývat se pravděpodobností doručení povolávacího rozkazu.

[12] Rozsudek krajského soudu také respektuje dosavadní judikaturu týkající se požadavků na zjišťování skutkového stavu v řízeních o udělení mezinárodní ochrany (srov. např. rozsudky z 20. 11. 2003, čj. 2 Azs 27/2003-59, ze 17. 6. 2004, čj. 3 Azs 23/2004-63, z 21. 12. 2005, čj. 6 Azs 235/2004-57, a z 13. 8. 2008, čj. 2 Azs 45/2008-67). Judikatura se rovněž zabývala i požadavky na shromážděné podklady pro vydání rozhodnutí podle § 23c zákona o azylu. Tyto informace o zemi původu musí být v maximální možné míře relevantní, důvěryhodné a vyvážené, aktuální, ověřené z různých zdrojů a transparentní a dohledatelné (viz rozsudek NSS ze 4. 2. 2009, čj. 1 Azs 105/2008-81, č. 1825/2009 Sb. NSS). Zastaralá je *„taková zpráva, která obsahuje informace, které v důsledku změny okolností v období mezi vypracováním zprávy a jejím použitím již nejsou aktuální, neboť situace, již zpráva popisuje, je již zcela jiná. Pokud se podstatně změní situace, může být zastaralá i zpráva stará pouhý týden, a pokud je situace stabilní, může být použitelná i zpráva stará několik let*“ (viz rozsudek Krajského soudu v Praze z 8. 8. 2017, čj. 45 Az 21/2016-55, č. 3714/2018 Sb. NSS). Tvrdí-li stěžovatel zastaralost informací o zemi původu, měl by současně konkrétně uvést, z čeho tak usuzuje. Nelze se spokojit s obecnými tvrzeními o tom, že zprávy o zemi původu nejsou aktuální (viz rozsudek NSS z 23. 9. 2021, čj. 7 Azs 85/2021-35, bod 21). Ani v tomto směru Nejvyšší správní soud neshledal pochybení krajského soudu. I kdyby existovaly aktuálnější zprávy o situaci na Ukrajině, než ty, ze kterých vyšel žalovaný, stěžovatel netvrdí, jaké aktuálnější informace by v nich měly být natolik významné, aby se mohly promítnout do posouzení jeho žádosti v takové míře, že by odůvodňovaly udělení mezinárodní ochrany. Sám v tomto směru nepředložil žádné důkazy, které by relevanci a aktuálnost shromážděných podkladů měly zpochybnit, a to ani ohledně tvrzení o vyhlášení výjimečného stavu, k čemuž mu navíc žalovaný i krajský soud sdělili, že byl 26. 12. 2018 ukončen.

[13] Stěžovatel má pravdu, že krajský soud se nevyjádřil k jeho dílčímu argumentu, že nepodání žádosti o udělení mezinárodní ochrany bezprostředně po překročení hranic nemůže být důvodem pro její neoprávněnost, neboť nic nevypovídá o neexistenci azylově relevantních důvodů. Jde však pouze o dílčí nedostatek odůvodnění, jež však nezpůsobuje nepřezkoumatelnost rozsudku. Otázka opožděnosti podání žádosti o udělení mezinárodní ochrany nebyla rozhodovacím důvodem, na němž žalovaný založil své rozhodnutí, a to již jen proto, že žalovaný v napadeném rozhodnutí posoudil veškeré v žalobě tvrzené azylově relevantní skutečnosti (obdobně usnesení NSS z 28. 1. 2022, čj. 8 Azs 6/2021-41, bod 9).

[14] Jak již ale Nejvyšší správní soud výše uvedl, v průběhu řízení o kasační stížnosti se bezpečnostní situace na Ukrajině změnila natolik, že skutkové závěry postavené na shromážděných podkladech již zjevně neodpovídají zcela mimořádné situaci, která v zemi původu stěžovatele panuje, a od níž nelze odhlédnout. Za této situace proto Nejvyšší správní soud v souladu se svou výše uvedenou aktuální judikaturou uzavírá, že je

namístě znovu posoudit žádost stěžovatele, neboť předchozí závěry žalovaného a krajského soudu ve světle nové situace již neobstojí. Povinností žalovaného proto nyní bude, aby se žádostí stěžovatele znovu zabýval a přihlédl ke skutečnostem, které v mezidobí nastaly.

IV. Závěr a náklady řízení

[15] Nejvyšší správní soud z výše uvedených důvodů dospěl k závěru, že kasační stížnost je důvodná, a v souladu s § 110 odst. 1 s. ř. s. napadený rozsudek krajského soudu zrušil. Vzhledem k tomu, že by krajský soud, vázán názorem Nejvyššího správního soudu, mohl žalobě pouze vyhovět, rozhodl Nejvyšší správní soud v souladu s § 110 odst. 2 písm. a) ve spojení s § 78 odst. 1 a 4 s. ř. s. tak, že současně zrušil rozhodnutí žalovaného a věc mu vrátil k dalšímu řízení. V něm bude žalovaný postupovat podle právního názoru vysloveného v tomto rozsudku.

[16] V případě, že Nejvyšší správní soud zrušil rozsudek krajského soudu a současně zrušil i rozhodnutí správního orgánu dle § 110 odst. 2 s. ř. s., je povinen rozhodnout kromě nákladů řízení o kasační stížnosti i o nákladech řízení, které předcházelo zrušenému rozhodnutí krajského soudu (§ 110 odst. 3 věta druhá s. ř. s.). Při rozhodování o náhradě nákladů řízení vychází soudní řád správní z celkového úspěchu ve věci (§ 60 odst. 1 ve spojení s § 120 s. ř. s.). Z tohoto hlediska byl úspěšný stěžovatel. Soud nicméně v souladu se svou předchozí judikaturou v obdobných věcech (viz např. výše již citované rozsudky čj. 8 Azs 55/2022-25 a čj. 1 Azs 36/2022-31) rozhodl o nepřiznání náhrady nákladů řízení stěžovateli podle § 60 odst. 7 ve spojení s § 120 s. ř. s. Zohlednil přitom, že stěžovatel je v řízení o kasační stížnosti procesně úspěšný toliko z důvodu změny bezpečnostní situace na Ukrajině, kterou nemohli předvídat žalovaný ani krajský soud.

Poučení: Proti tomuto rozsudku **nejsou** opravné prostředky přípustné.

V Brně 28. dubna 2022

Jitka Zavřelová
předsedkyně senátu